

Дослідження питання спадкування за заповітом дозволяє зробити висновок, що даний вид спадкування є важливим та значущим питанням у сфері спадкового права. ЦК України містить багато суттєвих новел щодо спадкування за заповітом. Слід сказати, що загальні положення щодо спадкування за заповітом, які закріплені в ЦК, в перспективі розвитку науки цивільного права потребують самостійних наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (з наступними змінами та доповненнями) за NN 40-44// Відомості Верховної Ради України – 2003 – Ст. 1308.
2. Харитонов Є. О. Цивільне право України / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, О. В. Старцев. – Вид. 3-тє, переробл. і доповн. – К.: Істина, 2011– 808 с.
3. Бірюков І. А., Заїка Ю. О. Цивільне право України. Загальна частина / Навчальний посібник / К.: КНТ, 2006. – 480 с.

СТЕЦЕНКО О. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права

ПОНЯТТЯ НЕРУХОМОСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

В умовах становлення нових економічних та правових відносин з'являється нагальна потреба в перегляді правових конструкцій, інститутів, які раніше не були відомі вітчизняному законодавству, а також існує нагальна потреба переглянути позиції щодо відносин, хоч і врегульованих цивільним кодексом, але в сучасних умовах потребують детального перегляду. Зважаючи на Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004р. № 1629–5, варто звернути особливу увагу на визначення поняття нерухомості на законодавчому рівні в інших країнах.

Багато відомих сучасних учених-цивілістів займаються науковою роботою цього питання. Серед них: М. І Брагілський, В. В. Вітряпський, О. В. Дзера, О. Отраднава, Є. О. Харитонов, Ф. С. Хейфец, Н. Д. Шестакова, В. І Гостюк, І. Калаура, В. Кучер, І. В. Матвєєв, І. Спасібо-Фатєєву, М. В. Шульга, В. І. Павлов, А. М. Асаул та ін.

Нерухоме майно — це один із найважливіших засобів здійснення права власності, основа розвитку підприємницької діяльності.

Відповідно до статті 181 Цивільного кодексу України до нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення. З розвитком ринкових відносин визначальним моментом у розвитку правового регулювання правочинів щодо об'єктів нерухомого майна став перехід до визнання множинності форм власності, які захищаються законом в однаковій мірі. На сьогодні розширюється коло об'єктів нерухомості, що залучаються до цивільного обігу.

«Во всех правовых системах к недвижимости относят землю и непосредственно связанные с ней, неотделимые от нее вещи — здания, сооружения, растения на корню и т. д. Вместе с тем в национальных системах права имеются различия в квалификации. В основном это относится к признанию недвижимостью некоторых вещей, являющихся по своим естественным свойствам движимыми» [1, с. 201]. Так ст. 130 ЦК РФ поміщено загальну характеристику нерухомості як об'єктів, переміщення яких неможливо без неспівставної шкоди їх призначенню і у подальшому перераховує найбільш значимі з них: земельні ділянки, ділянки надр, відособлені водні об'єкти, а також ліси, багаторічні посадки, будівлі, споруди.

Французьке цивільне законодавство визначає, що майно є нерухомим за своєю природою внаслідок його призначення або внаслідок предмета, приналежність якого воно складає (ст. 517 ФІК). Тут досить широко трактується нерухоме майно і поряд із землею, лісами, що є нерухомістю за своєю природою відносить до неї машини, інструменти та навіть сировину, які використовуються для виробничих потреб, сільськогосподарські знаряддя й інші предмети ст. 517–526 ФІК), навіть за того що вони за своїм характером є рухомими.

Німецьке цивільне уложення (У подальшому — BGB) містить більш вузьке поняття нерухомості: земля та складові частини земельної ділянки, під якими розуміються речі, які нерозривно зв'язані із ґрунтом — будівлі, продукти землі, поки вони зв'язані із ґрунтом, насіння що внесені у землю, рослини. До вагомих складових частин будівель віднесено речі що включені у будівлю при її побудові (§94–96 BGB).

Подібні ознаки нерухомості легалізовані й у Цивільному кодексі Італії (ст.812), ЦК Японії (ст.86), Швейцарії (ст.655).

У той же час цивільним законодавством Італії вода також віднесена до нерухомого майна. За Швейцарським цивільним уложенням майно, яке відноситься до нерухомості поділяється на три види: земельні ділянки, гірські копальні та зареєстровані самостійні та постійні права на нерухомість.

Цивільний кодекс Португалії теж пішов шляхом перерахування окремих видів майна і визначає окремі види майна як нерухомість якщо воно є у нерозривному зв'язку із землею, а також визнає самостійним

видом нерухомості складові частини будівель та споруд. Цивільний кодекс Мексики навпроти містить розширений перелік майна, яке визнається нерухомістю у тім числі й голуб'ятні, пасіки, ставки з рибою, статуї й картини (за умови утримувати їх у складі нерухомості, насіння для посівів, плаваючі споруди, що призначені для знаходження в певному місці водоймища (ст.750 ЦК). За Цивільним кодексом Квебека 1991р. нерухомістю є земельні ділянки, будівлі, споруди постійного характеру, а також рослини та корисні копалини — до того часу, поки вони не відділені від от землі, тобто не добуті з неї [2, с. 45, 46]. Параграфом 119 ЦК Чеської Республіки до нерухомості віднесено земельні ділянки та будівлі, які нерозривно зв'язані із земельною ділянкою. Частиною речі є все, що відноситься до неї згідно її сутності й не може бути відокремлене без знецінення речі. Самі будівлі не визнані складовою частиною земельної ділянки [3, с. 219].

Законодавством Великобританії та багатьох штатів США поділ речей на рухомі та нерухомі у внутрішніх правовідносинах між суб'єктами права суттєвого значення не має. Але й там виникнення та здійснення прав на землю має свої особливості. Здебільше «Сами термини «движимое» и «недвижимое имущество» применяются судами в тех случаях, когда речь идет об отношениях с «иностранным элементом», регулируемых международным частным правом» [1, с. 201]. При різних формах позовного захисту англійське право правовідносини стосовно нерухомості виділяє особливо. «В английском праве применительно к отношениям на национальном рынке действует исторически сложившаяся классификация имущества на реальное «real property» и персональное «personal property» в зависимости от различных форм исковой защиты: к реальному относят имущество, в отношении которого может быть предъявлен реальный иск — иск о восстановлении владения, тогда как персональным рассматривается имущество, защищаемое персональным иском, направленным на получение денежной компенсации. Реальное имущество включает землю и имеющие с ней существенную связь объекты: здания, урожай на корню, скот на ферме и т.д.» [1, с. 201].

Для розмежування рухомих та нерухомих речей законодавець здебільше застосовує метод виключення, тобто визначає склад або ознаки нерухомості, а все інше — нерухомість. Звідси, якщо річ не визнана нерухомістю, вона однозначно визнається річчю рухомою. Вважаємо такий прийом виправданим оскільки він дозволяє обійтись без зайвих переліків і уточнень рухомих речей. Проте це не значить, що законодавець не дає їх визначення для мети митного контролю, визначення спеціфіки (мисливська та спортивна зброя, комплексуючі) тощо. Такий підхід разом з тим зумовлює більш чіткі критерії для визнання речей нерухомістю та їх особливого правового режиму. Він — свідчення обмеженості переліку нерухомості чи виваженості законодавця у наданні правового

режиму нерухомості й таким речам, які в принципі не є такими від природи. Не слід надіятися, що визначений законодавцем перелік нерухомості буде незмінним, а його доповнення чи навпаки обмеження повинно бути законодавче закріплене. Наприклад, згідно ч. 2 ст. 1 Закону РФ «Про основи федеральної житлової політики» [4] нерухомістю визнають не тільки житловий будинок, але й квартира, а також інше жиле приміщення в жилому будинку чи іншій будівлі» [5, с. 79].

Таким чином, очевидно що законодавство різних країн по різному деталізує й визначає нерухоме майно, але концептуальних відмінностей у тлумаченні терміну «нерухоме майно» нема. Спільне у тому що нерухомість характеризується: 1) міцним зв'язком із земельною ділянкою; 2) неможливістю переміщення без неспіврозмірної шкоди їх призначенню. Відмінність у персоніфікаціях переліків такого майна: класичний, розширений. В нормативних актах деяких країн такий перелік взагалі відсутній.

Список використаних джерел

1. Гражданское и торговое право капиталистических государств: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Междунар. отношения, 1993. – 560с. – С. 201.
2. Бабкин С. А. Основные начала организации оборота недвижимости. М.: АО «Центр Юриформ». – 2001. – С. 45,46.
3. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование /Под ред. В. В. Залесского. М.: Норма, 2000. С. 219.
4. Ведомости Съезда народных депутатов РФ и Верховного Совета РФ. 1993. Ст.99.
5. Порошков В. А. Права на чужие вещи по российскому гражданскому праву. Диссертация на соискание степени канд. юрид. наук. – М., 1997. – С. 79.

ФАСІЙ Б. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права, член Ради молодих вчених

СУБСИДІАРНЕ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОПОДАВСТВА ДО ЦИВІЛЬНИХ ТА СУМІЖНИХ З НИМ ВІДНОСИН

Термін субсидіарний в перекладі з лат. означає «додатковий, допоміжний, резервний» [1, с. 969]. Субсидіарне застосування норм законодавства потрібно розуміти як спосіб законодавчої техніки, який дозволяє розвантажувати законодавство від нераціонального дублювання тотожних та аналогічних норм і понять у суміжних галузях права